

СКЛАДОВІ МОДЕЛІ РЕКРЕАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Садовський Олексій, Кириченко Вікторія

Національний університет фізичного виховання та спорту України

Анотації:

У статті узагальнено дані щодо особливостей організації процесу фізичного виховання, діяльності під час дозвілля, підвищення рівня фізкультурної освіченості студентів за допомогою використання засобів рекреації. Запропоновано та обґрунтовано модель рекреаційної культури студентської молоді, визначено характеристики використання вільного часу студентської молоді.

The article summarizes the information about organization process of physical education, activities during leisure time, increasing the level of physical education students with using the means of recreation. Proposed and validated model of the student's recreation culture, the characteristics of free time using by students.

В статье обобщены данные относительно особенностей организации процесса физического воспитания, деятельности во время досуга, повышения уровня физической образованности студентов посредством использования средств рекреации. Предложена и обоснована модель рекреационной культуры студенческой молодежи, определены характеристики использования свободного времени студенческой молодежи.

Ключові слова:

вільний час, дозвілля, рухова активність, рекреаційна культура, студенти.

free time, leisure, physical activity, recreation culture, students.

свободное время, досуг, двигательная активность, рекреационная культура, студенты.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Дослідження проблеми формування культури дозвілля й вільного часу студентів знаходиться у колі уваги фахівців, обґрунтовано комплекс соціально-педагогічних умов ефективного формування культури вільного часу студентів; визначені концептуальні основи вільного часу як фактора формування особистості студента, подано визначення дозвілля як інструменту соціального і педагогічно-виховного процесу в становленні особистості. Дослідниками представлені структура й зміст моделі фізичної рекреації студентів, виявлено комплекс організаційно-педагогічних умов формування рекреаційно-оздоровчої діяльності студентської молоді, що враховує переваги молодих людей у виборі видів, форм, організації й змісту рекреаційно-оздоровчих занять. Проте, слід констатувати, що при такій увазі до проблем молодіжного дозвілля, відсутні узагальнюючі дані щодо особливостей його організації. Питанню формування рекреаційної культури студентів з використанням програм оздоровчо-рекреаційної рухової у спеціальній літературі приділено недостатньо уваги. Відповідно практичні шляхи, засоби й методи її формування не актуалізовані. Враховуючи актуальність проблеми, її недостатню розробленість в теорії і практиці фізичного виховання вищих навчальних закладів було визначено тему нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проведений [1, 3, 6, 10] системний теоретико-методологічний та емпіричний аналіз літературних джерел з проблеми дослідження дає підставу стверджувати, що фізичне виховання традиційно і обґрунтовано визнається найважливішим чинником дієздатності студентської молоді, ефективним засобом формування її здоров'я і підготовки до активної життєдіяльності й майбутньої високопродуктивної праці. Необхідно відмітити, що на фоні реформування системи освіти в Україні, яка характеризується найбільш стрімкими темпами, на сьогодні, однією з найбільш гострих, важко розв'язуваних залишається проблема саме реформування освіти в галузі фізичної культури і спорту. Більшість фахівців [1, 5, 9, 10

9] пов'язують низький рівень здоров'я та фізичної підготовленості студентів не тільки з несприятливими соціально-економічними умовами життя і екологією, а й зі зниженням інтересу студентів до занять фізичною культурою і спортом, зменшенням обсягу й інтенсивності рухової активності, зниженням ефективності системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах. Дослідники вважають, що вихід із ситуації, що склалася із здоров'ям студентів слідує вбачається у відсутності сформованої рекреаційної культури. В той же час модель культурно-дозвіллевої діяльності студентської молоді була предметом дослідження багатьох авторів. Так, модель організації позанавчального фізичного виховання у вищих навчальних закладах подано у роботі С. Д. Зоріної [4]. Р.М. Азаровою [2] запропонована мережева (семантична) модель дозвілля, що дозволяє виявити компоненти цілісної багатовимірної системи дозвілля в їх єдності і цілісності в якості необхідної умови розробки моделі подальшої педагогічної організації дозвіллевої діяльності учнівської молоді. Л. Р. Щур [8] обґрунтовано структуру та розкрито суть технології формування навичок здорового способу життя.

Самер К. І. Хадер [7] теоретично обґрунтовано та розроблено модель впровадження фітнес-технологій у процес фізичного виховання для оздоровлення студентської молоді та опрацьовано організаційно-методичні засади її реалізації в умовах Палестини, відмінною рисою якої є орієнтація на рішення як першочергових, так і перспективних задач зростання рівня залучення студентів до оздоровчої рухової активності та покращення їх здоров'я. У зв'язку з викладеним, стає зрозумілим значний інтерес фахівців до організації процесу фізичного виховання, діяльності під час дозвілля, підвищення рівня фізкультурної освіченості студентів за допомогою використання засобів рекреації.

Роботу виконано згідно із темою кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації НУФВСУ «Теоретико-методологічні засади оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення (номер держреєстрації 0116U001630).

Метою нашого дослідження була розробка та теоретичне обґрунтування моделі рекреаційної культури студентської молоді в процесі фізичного виховання в умовах вищого навчального закладу, яка сприятиме залученню студентів до рухової активності.

Результати дослідження та їх обговорення. Проведений аналіз наявних підходів до розробки моделі рекреаційної культури та власні напрацювання дозволили уточнити та обґрунтувати складові моделі рекреаційної культури студентської молоді. Модель має визначену структуру та включає функції, компоненти критерії, показники, рівні (рис.1.).

I. Науковий напрям

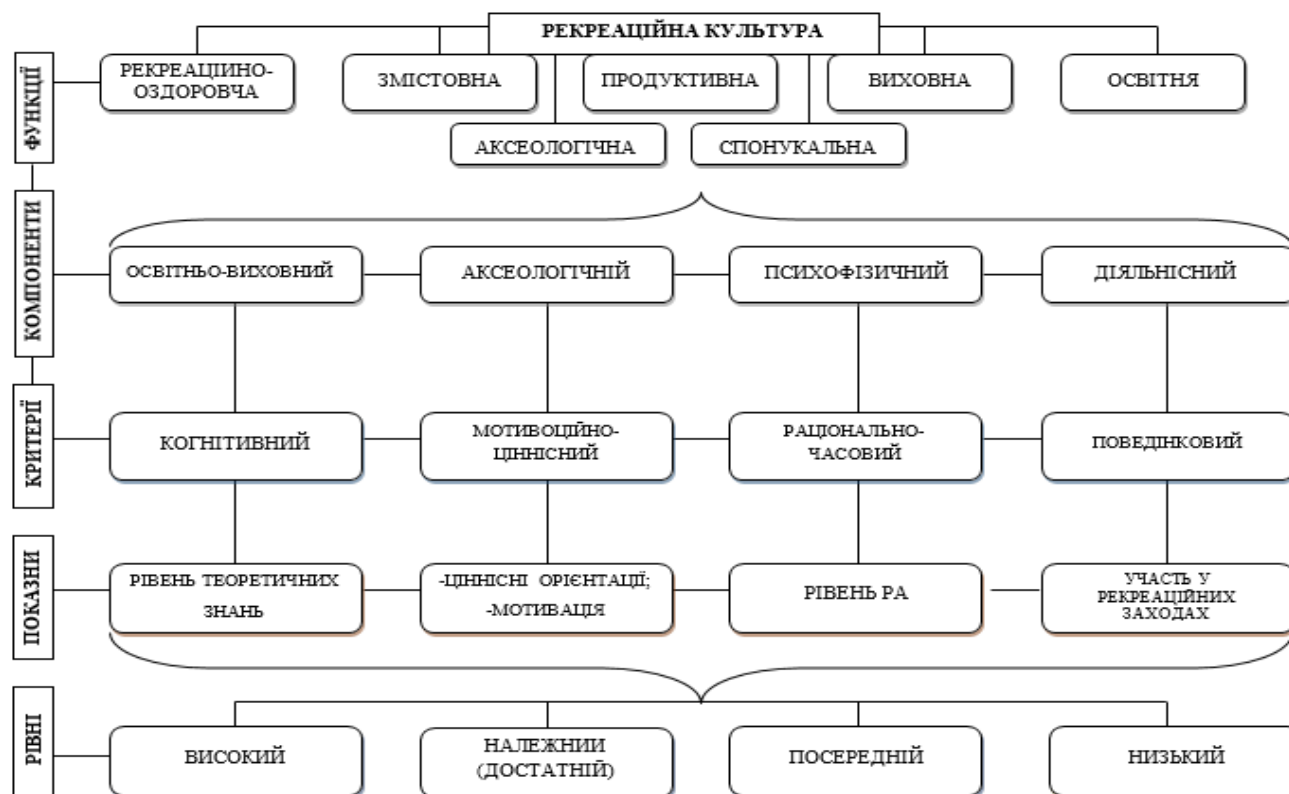

Рис. 1. Складові моделі рекреаційної культури студентської молоді

Серед функцій рекреаційної культури студентів виділяють рекреаційно-оздоровчу, спонукальну, змістовну, продуктивну, виховну, освітню і аксіологічну. Виявлені функції спрямовані на формування системи мотивів, що сприяють самоствердженню, самореалізації і самовираженню студентів в рекреаційній діяльності; формування власного соціального досвіду. Відповідно до теоретичного аналізу структури та сутності рекреаційної культури, на підставі вивчення психолого-педагогічної літератури було визначено чотири основні компоненти рекреаційної культури студентів: освітньо-виховний, аксіологічний, психофізичний, діяльнісний.

На основі виділених компонентів встановлено критерії рекреаційної культури: когнітивний; мотиваційно-ціннісний; раціонально-часовий; поведінковий та визначено чотири рівні рекреаційної культури студентів, які характеризують вид мотивації (внутрішня чи зовнішня), спрямованість, емоційну насиченість, поінформованість, активність: високий, належний (достатній), посередній і низький.

Високий рівень рекреаційної культури притаманний студентам, які розуміють значення змісту дозвілля для розвитку особистості; прагнуть змістовно використовувати вільний час, творчо й духовно розвиватися; знають та цікавляться, де є місця організації змістовного дозвілля у своєму місті (навчальному закладі). Високий рівень пов'язаний з наступними якостями особистості: високі потреби в прагненні проявити себе в значущих для життєвого успіху знаннях, бажання досягти своїх цілей (самовизначення, самореалізація, самовдосконалення); студент володіє в повному обсязі знаннями і вміннями в конкретному напрямку дозвільної діяльності; має високі успіхи в процесі дозвільної діяльності, що втілюється в конкретному результаті; сформовано ціннісно-емоційне ставлення до дозвільної діяльності. У таких студентів

I. Науковий напрям

добре розвинені загальнолюдські та сімейні цінності; ціннісні орієнтації спрямовані на індивідуальну самореалізацію, саморозвиток; розвинені ціннісні установки стосовно використання вільного часу. Вони розуміють цінність часу надають перевагу пізнавальним і творчим видам активного й пасивного дозвілля. Уміють конструктивно взаємодіяти з іншими; проявляють ініціативність до співпраці; виступають ініціаторами та організаторами дозвіллевих заходів.

Належний рівень рекреаційної культури властивий студентам, які розуміють значення змісту дозвілля для розвитку особистості, але не усвідомлюють необхідності змістовного проведення часу; бажання використовувати вільний час для розвитку не стало внутрішньою потребою; знають про найбільш популярні місця організації змістовного дозвілля у своєму місті (мікрорайоні). У них недостатньо розвинені ціннісні установки на використання вільного часу, загальнолюдські та сімейні цінності. Вони зорієнтовані на цінності соціальної взаємодії, частково на цінності самореалізації; знають, що час потрібно цінувати й використовувати раціонально, але не завжди вміють це робити. Достатній рівень визначається за умови значного прагнення проявити себе в значущих для життєвого успіху знаннях, бажання досягти своїх цілей (самовизначення, самореалізація, самовдосконалення), але при цьому не чіткому розумінні цілей і установок об'єктів саморозвитку; студент володіє певним обсягом знань і умінь в конкретному напрямі рекреаційної діяльності; має успіхи в процесі дозвіллевої діяльності, які не носять системного характеру; сформовано ціннісно-емоційне ставлення до дозвіллевої діяльності.

Посередній рівень рекреаційної культури мають студенти, які не зовсім розуміють значення змісту дозвілля для розвитку особистості; не вбачають необхідності та не мають прагнення до змістовного проведення дозвілля, частіше роблять це через зовнішнє стимулювання; часто обирають пасивні види дозвілля; люблять побайдикувати. Знають про деякі найбільш популярні місця організації змістовного дозвілля у своєму місті (навчальному закладі), але не знають і не цікавяться про їхню діяльність, спрямованість. Посередній рівень пов'язаний з прагненням проявити себе в значущих для життєвого успіху знаннях, відсутністю основи самовизначення і саморозвитку в дозвільній діяльності; володіє певним обсягом знань і умінь в конкретному напрямку дозвільної діяльності; є деякі успіхи в процесі дозвіллевої діяльності, але вони не носять системного характеру; сформовано ціннісно-емоційне ставлення до рекреаційної діяльності. Такі студенти не замислюються над цінністю часу; у них слабо розвинені ціннісні установки на використання вільного часу. Їхні ціннісні орієнтації спрямовані на особистісне самовдоволення та соціальну взаємодію; слабо розвинені загальнолюдські та сімейні цінності. Вони дуже мало часу приділяють розвиткові особистості; творчими справами здебільшого займаються, якщо є спонук зовні. Такі студенти у процесі взаємодії з іншими часто конфліктують; не залучаються до організації та проведення дозвіллевих заходів, хоча можуть бути їхніми пасивними учасниками (глядачами).

Низький рівень рекреаційної культури притаманний студентам, які не розуміють значення змісту дозвілля для розвитку особистості; не прагнуть до змістовного проведення часу, надають перевагу беззмістовним або деструктивним формам дозвілля; знають лише про місця розваг у своєму місті (вищому навчальному закладі), але не знають і не цікавляться місцями дозвілля пізнавальної і творчої спрямованості. У таких студентів відсутні ціннісні установки на використання вільного часу; їхні ціннісні орієнтації спрямовані лише на особисте самовдоволення; у них не сформовані загальнолюдські та сімейні цінності. Вони не цінують час, не вміють його раціонально

використовувати; багато часу витрачають на байдикування; не здатні до конструктивної взаємодії; не вміють організувати й не бажають брати активної участі в різних рекреаційних заходах. Студент володіє обмеженим обсягом знань і умінь в конкретному напрямку дозвільної діяльності; має успіхи в процесі дозвільної діяльності, які не носять системного характеру; не сформоване ціннісно-емоційне ставлення до дозвільної діяльності.

Висновки. Багатоплановість рекреаційної культури є яскравим свідченням того, що вона не може мати єдиного універсального критерію оцінювання. відповідно до сутності виділених компонентів структури рекреаційної культури були визначені функції, компоненти, критерії, показники та рівні її сформованості. Розроблену модель доцільно використовувати для оцінювання рівня рекреаційної культури студентів вищих навчальних закладів, а отримані результати оцінювання можна використовувати для планування подальшої роботи з підвищення рівня рекреаційної культури студентської молоді.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці технології формування рекреаційної культури студентської молоді в процесі фізичного виховання.

Література:

1. Андреева Е.В. Условия активизации внеучебной деятельности по физическому воспитанию в ВУЗе /Е.В. Андреева, У.М.Катерина // Ştiinţa culturii fizice. – Кишинів. – 2014. – №18/2. – Р. 64 – 70.
2. Азарова Р. Н. Социально-педагогическая организация досуга учащейся молодежи : Дис. .... д-ра пед. наук : 13.00.05 Москва, 2005 373 с.
3. Анікєєв Д. М. Рухова активність у способі життя студентської молоді: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Дмитро Михайлович Анікєєв ; НУФВСУ. – Київ, 2012. – 20 с.
4. Зорина С. Д. Модель организации внеучебного физического воспитания в высших учебных заведениях: автореферат дис. ... кандидата педагогических наук : 13.00.04 / Зорина Светлана Дмитриевна; [Место защиты: ВГАФК]. - Волгоград, 2009. - 27 с
5. Рудницький О. В. Корекція тілобудови студенток засобами оздоровчого фітнесу [Текст] : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вихов. та спорту : 24.00.02 / О. В. Рудницький ; НУФВСУ. - Київ, 2016. - 24 с.
6. Футорний С. М. Теоретико-методичні основи інноваційних технологій формування здорового способу життя студентів в процесі фізичного виховання: автореф. дис.... д- ра наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02/ Сергій Михайлович Футорний; НУФВСУ. – Київ, 2015. – 45с.
7. Хадер Самер К. І. Організаційно-методичні засади впровадження фітнес-технологій у фізичне виховання студентської молоді Палестини : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02 / Самер К. І. Хадер ; НУФВСУ. - Київ, 2016. - 20 с.
8. Щур Л. Р. Формування здорового способу життя студентів спеціальності «образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво»: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Лідія Романівна Щур; ЛДУФК. - Львів, 2015. - 19 с.
9. Юрчишин Ю. В., Технологія залучення студентів до рухової активності оздоровчої спрямованості у процесі фізичного виховання: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Юрій Володимирович Юрчишин; НУФВСУ. - Київ, 2012. - 22 с.
10. Ячнюк М. Ю. Технологія впровадження засобів активного туризму в рекреаційну діяльність студентської молоді: автореферат... канд. наук з фізичного виховання і спорту, спец.: 24.00.02 - фізична культура, фізичне виховання різних груп населення / Ячнюк М. Ю. – К. : НУФВСУ., 2016. – 20 с.